

מסורת הש"ס

א. ברכות לא.ב. פסחים ס.ד.ב. זבחים לב.א. מנחות ט.א. ירושלמי שבת פ"ב ה"ה. שם פסחים פ"ב ה"ח. שם פ"ג ה"ז. שם יומא פ"ב ה"א. פ"ח ה"ז. תוי"ב ויקרא דבורא דנדה פ"ד ב. (בשנינו לשון).

גרסות

וכי מאין ויש גם גרסה: אמרת וכי מאין. את כהונתם והביית מביא: תשמורת את כהונתם לכל דבר המזבח. וסמן יוד ושחט לימד בכת"י ובמקבילות: לימד.

ומקשים: והרי האי מיבעי ליה לגופיה [פסוק זה נצרך לו לגופו] ללמד שהבאת העצים צריכה כהן! אמר רב שימי בר אשי: אשכחתיה [מצאתי את] אביי דהוה מסבר ליה לבריה [שהיה מסביר לו לבנו] שיטה זו של חזקיה, על ידי הבריתא הבאה. נאמר: "ושחט את בן הבקר לפני ה'" [ויקרא א, ה] — ללמד כי שחיטה בור כשירה. וכי מאין באת לפקפק בדבר ולחשוב ששחיטה זו פסולה, שבשל כך הוצרכה ללמוד מן הכתוב? — מכלל שנאמר: "ותח ובניך אתך תשמרו את כהונתכם" [במדבר יח, ז], שומע אני שאף אחת מן העבודות אינה נעשית בור ואפילו שחיטה, לכך תלמוד לומר: "ושחט את בן הבקר לפני ה'" והקריבו בני אהרן הכהנים את ה"ם" [ויקרא א, ה], ללמדנו מקבלה שחיטה בבור. אבל כל מה שלפני קבלה ובכלל זה אף השחיטה, אינו מכלל מצוות הכהונה. וכן נאמר: "וסמן ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו ושחט את בן הבקר לפני ה'" [שם, ד-ה], ומתוך שסמן הכתוב את הסמיכה שמצותה כבעלים שהוא זה, לשחיטה — בכך לימד אף על השחיטה שכשירה בור. עד כאן לשון הבריתא. ומדייק מכאן אביי: מוכדי [והרי] מקבלה ואילך מצות כהונה, אם כן מה שנאמר לאחר מכן "ונתנו בני אהרן", למה לי? שהרי כיון שעבדה זו היא לאחר שחיטה מובן שהיא מצוות הכהנים! על כן יש לומר כי לא הוצרך הדבר לגופו אלא למעוטי [למעט] הפשט וניתוח הקודמים לנתינת העצים, ולומר שנעשים אף על ידי זה. ומקשים: ואכתי איצטריך [ונתיין הוצרך] הכתוב בנתינת עצים לגופו, סלקא דעתך אמינא [יעלה על דעתך לומר] כיון דלא [שאינו] זו עבודה דמעכבא [שנמנכת] את הכהונה היא ולכן לא תיבעי [תצטרך] דרוקא כהונה וגם זו יוכל לתת עצים על האש — קא משמע לן [השמיע לנו] שאף על פי כן בעי [צריכה] כהונה, ואין ללמוד מכאן למעט דבר אחר! אלא עלינו לדחות מה שאמרנו תחילה, ולומר כי ההוכחה היא מהכא [מכאן]: נאמר: "וערכו בני אהרן הכהנים את הנחתים את הראש ואת הפר" [שם, ח], מוכדי [והרי]: מקבלה ואילך הן מצות כהונה, אם כן הדגשת הכתוב "וערכו בני אהרן", למה לי? מוכן שבני אהרן עושים זאת! אלא בא כהונה זה למעוטי [למעט] הפשט וניתוח שאינם צריכים כהן. ומקשים: ואימא למעוטי [ואמור שבא הדבר למעט] סידור שני גזירי עצים ולומר שמתור אף לור לעשותו! ורוחים: מסתברא דיבחא דכותיה [מסתבר שובח שנכתותו] הוא ממעט. כלומר: כיון שהכתוב מדבר בענין עריכת הובת בידי בני אהרן, בוראי התכווין למעט דבר הקרוב לו במהותו, וכגון הפשטו וניתוחו הכשרים אפילו באחרים, ולא את סידור העצים שהוא נושא אחר. ומקשים: אדרבה, יכולים אנו לומר סדור דכותיה [שנכתותו] הריהו ממעט, שהרי עריכת הנחתים דומה לעריכת [סידור] העצים, ושמא בא הדבר ללמדנו שסידור נחתים נעשה על ידי כהנים בלבד, וסידור עצים יכול להיעשות אפילו בור! ורוחים: לא סלקא דעתך [אינו יכול לעלות על דעתך]. כיון שאמר מר [זחוקס]: נאמר לאחר מצות קבלת הדם: "והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה" [שם, יג], ופירשו רש"י וכו' שהם כהנים בור מהכתוב הראשון. ויש מי שפירש כי דברים אלה אינם מטופה של הבריתא שביא אביי [שכן אין דברים אלה מצויים במקבילה שבמסכת זבחים], אלא הם דברי החסבר של אביי לבנו, שאמר לו כי מאחר שלמדנו שמקבלה ואילך מצות כהונה, מכאן למד כי השחיטה כשירה בור. [שהו יצחק]. ויש שפירשו כי תוספת זו נחוצה לפי שיטת ר' שמעון הסבור כי ב' בא להוסיף על ענין ראשון, ואפשר היה ללמוד כי "והקריבו" מלמד לא רק על שלאחריו אלא גם על מעשה שלפניו, על כן הוצרך למדרש שני לסיים את ההוכחה. [גבורת אר, לשון ערומים].

גמרא האי מבעיא ליה לגופיה — דניעני כהן, מיעוטא מנא לן להפשט ונימוס. דהוה מסבר ליה לבריה — הא דחזקיה, וכי מסבר ליה ניהליה: דתניא נמורת כהנים, "ושחט" — שחיטה בור כשירה. וכי מאין באת — לישאל דממנהא הוה: וכי מאין באת לומר פסולה שנוקמת להפא מקרא להשירה. מכלל שנאמר כו' — ומתוך אמונו כלל הייתי נא לפסול. תלמוד לומר: ושחט והקריבו הכהנים — ומדמכיו כהן נקבלה, ובשחיטה לא כתיב, מכלל ד"ושחט" אזעליס קאי, "וסמן ידו ושחט", לימד על השחיטה שכשירה בור. עד כאן לשון משנה. ומינה הוה מסבר אביי לבריה הא דחזקיה כתיב. מוכדי — למדנו כלן דמקבלה ואילך מלות כהונה. וכן נתינת אש בחר קבלה כתיבה, למה לי למכתב זה כהונה! למעוטי הפשט מהכא דדוקא כתיב קרא. ואי לא "ונתנו בני אהרן הכהנים" — ששום דלא אצטריך הוה אמינא האו דלא כתיב כהן בהפשט ונימוס — ששום דלא אצטריך הוה, דגלי ליה דניעני כהונה מקבלה ואילך. דלא מעכבא כפרה — דלון כפרה ללא דם. אלא מהכא: וערכו בני אהרן הכהנים — הרי למדנו מקבלה שאין כריח כהונה אלא למעוטי הפשט ונימוס. אימא למעוטי סידור שני גזירי עצים — דצ"ן הערכים, ללא כתיב כהן "והערכים". אלא נפרא נהיא כתיב "והערכים עלה הכהן". לא סלקא דעתך — דלא נייעני סידור גזירי כהונה, מדאצטריך למעוטי הולכת עיניו. מכלל דסידורו נעני כהן.

תוספות

והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך וכו' — בפרק קמא דזבחים (ד, ט) פירש רש"י: הא דאמרינן "והקריבו" זו פשוט הדם, ולא עבודה אחרת משאר עבודות דם כגון הולכה או זריקה — משום דכתיב "ושחט והקריבו" ואיזו היא עבודה שהיא אחר שחיטה לאלתר — הוי אומר זו קבלה. והקשה רבינו יצחק: דבסוף פרק קמא דזבחים איכא טעמא אחרינא, כדנתיבא תם: "והקריבו" — זו קבלת הדם, או אינו אלא זריקה? כשהוא אומר "וורקו" — הרי זריקה אמור, הא מה אני מקיים "והקריבו" — זו קבלת הדם. אלמא דלא היינו טעמא. והא דלא אמרינן זו הולכה — משום דלא מסתברא לאוקמינה בהולכה, ולומר מהולכה ואילך מצות כהונה — משום דאפשר לבטלה, דאפשר עומד בצד מובח ושוחט, דלא בעי להולכי. **אלא** מהכא וערכו בני אהרן הכהנים — בפרק שני דזבחים (חא, ד) דריש: "הכהנים" — בכיהונם, כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד עבודה — עבודתו פסולה. והכא דריש מדכתיב "בני אהרן". ואין להקשות: מאי איצטריך קרא לעריכת נחתים למילפא מדקאמר מקבלה ואילך מצות כהונה, תימא ליה מוכי תעלה על דעתך שור קרב אצל המזבח! דיש לומר: דאפשר דקאי בארעא וזריק לחו למזבח, כדאיתא לקמן בסוף פרק "טרף בקלפמי" גבי הצתת אלתא: אפשר דקאי אארעא ועבד במפוחא.

כיון שאמר מר [זחוקס]: נאמר לאחר מצות קבלת הדם: "והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה" [שם, יג], ופירשו רש"י וכו' שהם כהנים בור מהכתוב הראשון. ויש מי שפירש כי דברים אלה אינם מטופה של הבריתא שביא אביי [שכן אין דברים אלה מצויים במקבילה שבמסכת זבחים], אלא הם דברי החסבר של אביי לבנו, שאמר לו כי מאחר שלמדנו שמקבלה ואילך מצות כהונה, מכאן למד כי השחיטה כשירה בור. [שהו יצחק]. ויש שפירשו כי תוספת זו נחוצה לפי שיטת ר' שמעון הסבור כי ב' בא להוסיף על ענין ראשון, ואפשר היה ללמוד כי "והקריבו" מלמד לא רק על שלאחריו אלא גם על מעשה שלפניו, על כן הוצרך למדרש שני לסיים את ההוכחה. [גבורת אר, לשון ערומים].

עיונים

האי מיבעי ליה לגופיה ויש להקשות: ויש צורך הדבר להיאמר לגופו, הרי יכולים אנו לומר כי מניחיה ואילך מצות כהונה, ולהתייא הפשט וניתוח שהם לפני נתינה זו! ויש לומר: כי אפשר היה לטעון שכיון שנתנית העצים אינה מנוף הקרבן, משום כך היה צורך לומר במפורש שתיעשה על ידי כהנים, ואילו הפשט וניתוח שהם בגופו של הובח אפשר היה לומר שהם נעשים — כמו שאר עבודות שבובח שלאחר הקבלה — בידי כהנים דווקא. ומשום כך הוצרכו ללימוד מיוחד לענין זה [תוי"ב, תהרא"ש]. וסמן יוד ושחט כמה מפרשים כבר תרו על תוספת זו, שלבאורה אינה נחוצה כלל

הולכת עצים לא בעי כהונה — דהאי כהן דכמינ דהולמט אגריס על כרחן למעוטי הולמט אחרת עני, דלוי לגופיה — לא אלטרין, דהא אשמעינן: מקבלה ואלין מלות כהונה. וערכו למה לי — דכמינ טהן כהונה. למעוטי הפשט וניתוח — וכהוה ד"וונמנו" לגופיה, כדאמרין, ללא מימא כיון דלא מועטת כפרה לא מינעני כהונה. ומגלי דה דנעמא כהונה — לא אלטרין למיהדר לוימכת כהונה דהערכת מתין, וף על גב דלא מועטת. ועל כרחן למעוטי כמינ. שטעון ששה — דהבשר כמינע ודקריבס נאחל. וניחא ליה — דהך משני ליה הכי: "על העצים אשר על האש" קרא ימירא הוא, דהכמינ: ונתנו אש, וערכו עניס, וערכו נחמיס. למה לי מו "על העצים אשר על האש" וגו' — למידע דהי עשה כהנים הוצרכו לדבר שנאמר לו אש ועניס ומונח, ולחזרו דבר שהוקפתי לנס למערכה לקדש עניס ואש למונח כשציל?

תוספות

הולכת עצים לא בעי כהונה הא סידור שני גזירין בעי כהונה — ואם תאמר: מנא לן דאיכא למידק הכי? דילמא מההוא קרא ממשעין הולכת עצים, ומהאי קרא דהכא נמעט סידור שני גזירין! ויש לומר: מדאיצטרך למעוטי הולכת עצים — שמע מינה דסידור שני גזירין בעי כהונה, דאי לא בעי כהונה — למה לי קרא למעוטי הולכת עצים? השתא אפילו סידור שני גזירין שהם על גבי המזבח — לא בעי כהונה, כל שכן הולכת עצים. וליכא לאקשויי: אי לא כתב אלא קרא דלעיל — לא הוה ממשעין מנייה סידור שני גזירין אלא הולכת עצים, דמסתבר טפי, דיש לומר אפילו אי לא הוה כתב אלא קרא ד"וערכו" הוה ממשעין מנייה סידור שני גזירין, דמסתברא: קאי בסידור — ממשע סידור. הקשה הדין מאיבריוק צ"ל: לרבי שמעון, דאית ליה לעיל שני גזירין בעי שני כהנים, מנא ליה דבעי כהונה? אי מהכא — הא איצטרך קרא לגופיה, סלקא דעתך אמינא כיון דאפשר לבטלה היא כשרה בור, כדאמר בסוף פרק קמא דזבחים (ד,א), הולכת בור מחלוקת רבי שמעון ורבנן, לרבי שמעון דאמר עבודה שאפשר לבטלה לאו עבודה היא — כשרה בור וכו', עד והרי הולכת אברים לכבש דאפשר לבטלה ופסולה בור, דאמר מר "והקריב הכהן כ"י המזבחה" — זו הולכת אברים לכבש. ומשני: היכא דגלי — גלי. ואם כן, כיון דאיצטרך לגופיה — אם כן סידור שני גזירין מנלן דבעי כהונה? ויתיר לו רבי: דרבי שמעון לטעמיה, שלמו תהא אלא בכהן, משום דכי תעלה על דעתך שזר קרב אצל המזבח. והוא הדין בסידור שני גזירין, דלא מצי קאי אארעא ועביד בוריקה. ולרבי יהודה דאית ליה אפשר במפוחא — איכא למימר דהכי נמי אית ליה אפשר דזריק הגזירין לראש המזבח, ואפילו הכי נפקא ליה שפיר דבעי כהונה מדכתיב כהן בחולכת אברים, דלגופיה לא איצטרך, דסבירא ליה אף על גב דאפשר לבטלה עבודה היא, אלא לגלויי אגזירין דבעינן כהונה, כדאמרן בשמעתין.

תחלת עבודה דימנא היא דאמר רבי יוחנן וכו' — אף על גב דבריש פירקא אמר שכבר קידש תחלה לעבודה, ומסקינן דלעולם עבודת לילה היא! יש לומר: דמשקשה דהכא הקשה לאידך לישנא דלעיל, דמרש טעמא משום אונס סינה. דלההוא לישנא לא משביעין מילתא דרבי יוחנן ואמרין שכבר קידש מתחלה, לעבודה. ובסמוך, דפריך: והרי תרומת הדשן דעבודת לילה היא ובעי פייס, ופירש שם: דפריך ללישנא קמא דלעיל, אן לתמוה שבאן פירש דסתמא דהתלמוד פריך לאיכא דאמרי דלעיל, דודאי כך הוא, ובין הכא ובין בסמוך רוצה ליישב כלל הלשונות דלעיל.

עיונים

ואימא הכי נמי לגופיה על משפט זה כבר הקשה המהרש"א והרא"ה שלכאורה אין לו צידוק כלל, רוב הקדמונים לא נסדוהו. אכן האחרונים ניסו בדרכים שונות ליישב את הדבר, והסבירו כי סוגייתנו היא כשיטת ר' שמעון, וכיון שלדעתו כל עבודה שאפשר לבטלה (כלומר, שאפשר לעשות גם באופן שלא יורקק לה, כגון: הולכת הדם), אינה נחשבת מעבודות הקודש הצריכות כהן, אם כן לשיטתו יש צורך ללמד על הולכת אברים לכבש, שאף שהיא עבודה שאפשר לבטלה — צריכה בהן (משחת אהרן).

עצים ואש ומונח רש"י אומר כי מילים אלה מיותרות הן, אכן כולן נדרשו בגמרא ובמרש"י ההלכה. ויש לומר שמדרש ההלכה כאן הוא כשיטת הירושלמי שלמדים

והדגשת לשון "והקריב הכהן" בפסוק זה בודאי באה למעט ולהדגיש כי הולכת אברים לכבש הוא דבעיא (שצ"כ) כהונה, אולם הולכת עצים לא בעיא (אינה צריכה) כהונה. הא (הר"ן) תלמד מכאן כי סידור שני גזירי עצים שלא נתמעט — בעיא (צריכה) כהונה! אם כן יכולים אנו להוזהר לשאלה הראשונה "וערכו" למה לי? — אלא הרי זה בא למעוטי (למעט) הפשט וניתוח ולומר שנעשים אף בור, וכפי שכבר רצינו להוכיח. הוכחה זו דוחית: ואימא הכי נמי לגופיה (ואמר) פסוק זה כך גם כן לגופיה בא. כדי ללמדנו שערכת אברים על המזבח צריכה כהנים, שהרי אין עבודה זו מעכבת את הכפרה, וראוי היה להדגיש שאף על פי כן צריכה היא להיעשות בידי כהנים! אלא עלינו לדחות מה שאמרנו ונוכח מכאן; נאמר: "והקטיר הכהן את הכל המזבחה" (שם, ט), למאי אתא השרי (אינה צריכה) כהונה, השרי לגופו אינו צריך, שהוא מעשה שלאחר קבלת הים, אלא בא למעוטי הפשט וניתוח. "והקריב הכהן את הכל המזבחה" (שם יג) — זו הולכת אברים לכבש וגם כתוב זה בא למעט, וללמד: הולכת אברים לכבש הוא דבעיא (שצ"כ) כהונה, הולכת עצים — לא בעיא (אינה צריכה) כהונה, הולכת גזירי תלמד מכאן כי סידור שני גזירי

עצים בעיא (צריכה) כהונה. "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח" (שם, ז) נלמד לגופיה (לגופו). שצריך שתיעשה עבודה זו על ידי כהנים. "וערכו" (שם ח) מלמד שנעשה דווקא בידי שנים, שהרי בלשון רבים נאמר, ומיעוט רבים שנים. "בני אהרן" הרי שנים נוספים, "הכהנים" הריהו מוסיף עוד שנים אחרים — למדנו לטלה הקרבן שטעון ששה כהנים שיעלוהו למזבח — הבשר כמישה, והקריבים באחד. אמר רב המנונא: קשיא ליה [קשה לו] לר' אלעזר: האי (זה) הפסוק הלא בכך הבקר המוקרב לעולה כתיב (הוא נאמר), והרי כן הבקר עשרים וארבעה כהנים בעי (צ"ל)! וניחא ליה (ונחו לו) שהוא עצמו מיישב את הקושיה הזו כך: בפסוק זה עצמו נאמר: "על העצים אשר על האש אשר על המזבח" (שם יב), שאינו מלמד לכאורה דבר לגופו של קרבן, אלא בא לרמז: איזהו דבר שנאמר בו שיש להכין עבורו במיוחד עצים אש ומזבח, ואין מתפקדים בנמצא מן המוכן —

דקאמר לקמן בסוף פרק רביעי (מה,א) גבי הצתת איליאת דלא צריך קרא דלית ליה סברא דרבי יהודה דאמר אפשר דקאי אארעא ועביד במפוחא — ולרבי יהודה דאית ליה אפשר במפוחא — איכא למימר דהכי נמי אית ליה אפשר דזריק הגזירין לראש המזבח, ואפילו הכי נפקא ליה שפיר דבעי כהונה מדכתיב כהן בחולכת אברים, דלגופיה לא איצטרך, דסבירא ליה אף על גב דאפשר לבטלה עבודה היא, אלא לגלויי אגזירין דבעינן כהונה, כדאמרן בשמעתין.

תחלת עבודה דימנא היא דאמר רבי יוחנן וכו' — אף על גב דבריש פירקא אמר שכבר קידש תחלה לעבודה, ומסקינן דלעולם עבודת לילה היא! יש לומר: דמשקשה דהכא הקשה לאידך לישנא דלעיל, דמרש טעמא משום אונס סינה. דלההוא לישנא לא משביעין מילתא דרבי יוחנן ואמרין שכבר קידש מתחלה, לעבודה. ובסמוך, דפריך: והרי תרומת הדשן דעבודת לילה היא ובעי פייס, ופירש שם: דפריך ללישנא קמא דלעיל, אן לתמוה שבאן פירש דסתמא דהתלמוד פריך לאיכא דאמרי דלעיל, דודאי כך הוא, ובין הכא ובין בסמוך רוצה ליישב כלל הלשונות דלעיל.

מסורת הש"ס
 ג. עירובין קב,א. פסחים סה,ב. וכו' חגיגה יא,א. בחיים ד,א. יד,ב. כד,ב.
 ג. ירושלמי יומא פ"ה ה"ד. ספרא ויקרא דבורא דנדבה פ"ו א.

גרסות
 שטעון ששה בכתיב;
 שטעון ששה כהנים.

בגזירה שווה ממה שנאמר כאן (בבן הבקר) ומה שנאמר כעין זה בפסוק אחר בפרק זה בענין הקרבת עלה מן הצאן. שאחז מפסוקים אלה מיותר ובה ללמדנו לענין קרבן התמיד (באר אברהם).

אזרה ההלכה
 הולכת עצים הולכת עצים למזבח אינה מלאכת קדש וכשרה בור. כגמרא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות ביאת מקדש פ"ט ה"ז).
 טלה בשישה כבש עולת ציבור מעלים למזבח בשישה כהנים. וכמבואר גם כאן. (רמב"ם שם הלכות מעשה הקרבנות פ"ו ה"י).

- מסורת הש"ס**
- א. ירושלמי יומא פיה היא (בשינוי שם).
  - ב. יומא כב,א. כח,א.
  - ג. שם כב,א. זבחים כ,א.
  - כא,ב. ירושלמי יומא פיה הית. שם פ"ב ה"א.
  - ד. יומא כב,א. כח,א.

גרסות

- מאי אהני ליה ויש גורסים:
- מאי אהני.
- וסודרה כהן כתיבי: וחוד
- וסודרה כהן.
- ובסודר שני גזירי בתי:
- ובסודר גזיר.

הוי אומר זה טלה של קרבן תמיד של שחר, שהצריך הכתוב לסדר לצורכו בכל יום מערכה חדשה של עצים, ולהביא אש על המזבח בכל בוקר מחדש. **אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן:** זו שסידר את המערכה חייב מיתה, משום שעשה עבודה המותרת רק לכהן. כיצד הוא עושה כדי להכשיר את המערכה – פורקה וחודר וסודרה. ותוהים: מאי אהני ליה [מה הועיל לו]? הרי אותו זר שפירק הוא החודר וסודרה, ואם כן הריהי שוב מסודרת בידי זר! אלא כך יש לומר: פורקה זו וחודר וסודרה הבהן. מתקיף לה [מקשה עליה] על עיקר ההלכה ר' זירא: וכי יש לך עבודה שכשירה בלילה ופסולה בור? וסידור המערכה יכול הרי להיעשות גם בלילה, הרי שאין זו עבודה מובהקת. ותוהים על שאלתו: ולא [וכי אין] עבודה כזו נחשבת כעבודה גמורה שהיה זה חייב עליה? והרי הקטרת אברים ופדרים על המזבח שנמשכת כל הלילה, ושנינו שלדעת הכל זו שעשה חייב עליה? ודוחים: מזו אין להקשות, כי הקטרת אברים ופדרים אינה נחשבת כעבודת לילה, אלא סוף עבודה דיממא [של היום] היא. ומקשים עוד: והרי תרומת הדשן שהיא עבודת לילה ופסולה בור? ודוחים: גם מזו אין להקשות, כיון שתחלת עבודה דיממא [של היום] היא. שאמר ר' אסי אמר ר' יוחנן: כהן שקידש ידיו לתרומת הדשן, למחר, כלומר: לכשיאיר היום אינו צריך לקדש את ידיו בשנית לעבודה אחרת, כיון שכבר קידש מתחלת עבודה משמע שתרומת הדשן שייכת וראשונה היא לעבודות היום. כיון שלא נדחתה קושיית ר' זירא, אמרים: **ואלא קשיא** [קשה] לדברי ר' יוחנן, לענין זר שסידר את המערכה! **אלא** עלינו לומר כי לא כך אמר ר' יוחנן, וכי **איחמר הכי איחמר** [כאשר נאמר כך נאמר]: **אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן:** זו שסידר שני גזירי עצים – חייב, **הואיל ועבודת יום היא. מתקיף לה** [מקשה על כך] **רבא:** **אלא מעתה** אם סידור שני גזירי העצים עבודת כהונה חשובה היא, אם כן **תיבעי** [שתצטרך] פייס והרי לא שנינו שעשו לה פייס מיוחד! ומעירים: **אשתמיטתיה** [נשמת מנוח] כלומר שכח רבא, **הא דתניא** [הלכה זו ששנינו בכרייתא]: **מי שזכה בפייס בתרומת הדשן – זכה אף בסודר המערכה ובסודר שני גזירי עצים.** ואם כן הרי שהיה פייס לעבודה זו.

הוי אומר זה טלה – תמיד של שחר, הזקוק הכמוז בו למערכת עזים מדשה בל נקר 'ואש על המזבח מוקד בו'. והן מוקדה – סידור המערכה היא, כתיבא לקמן בפרק שלישי: 'וצער עליה הכהן עזים נצקר וערך עליה העולה' ואמר מר 'העולה' – עולה ראשונה. אבל שחר קרצנות לא הזקוק למדוש מערכה. והכן עזים ואש דכמיז נצק נקר – לאו לאכרוזי סדרי עזמו, אלא משום דעזין לא נחמרה פרשת סידור המערכה הכמוזה צ"ל א"ת אהרן' ולכן המחיל לדבר נצרכי עולה, והולך לומר האין מינמן כהן לן כהן 'ונמנו אש וערכו עזים' דאסקידור מערכה דשמרת קאי. חייב – מימה. פורקה – הור, אין לריך לכן לסמור סדורה אלא הור נעלמו. והרי אברים ופדרים – הקטר חלבים שהוא כל הלילה, ושוינהו לעיל [כדל], מארבע עבודות סהור מיז עליהן מימה. והרי תרומת הדשן – דכמיז כהונה. אלא קשיא – וכי יש לך עבודה שכשירה בלילה ופסולה בור? ועבודת יום היא – דכמיז 'וצער עליה הכהן עזים נצקר נצקר'. אלא מעתה – דכשיצא כולי האי, שהיא עבודת יום וזר מיז עליה. למימרא דעבודת יום בעי פייס – מדאחיקף רבא אלא מעתה מעני פייס – מכלל [ד] רקן עבודה היא געיל.

תוספות

למימרא דעבודת יום בעי פייס וכי עד והרי תרומת הדשן – תימה לי: מאי קפריך? אמאי לא משנינו תחילת עבודת יום היא, כדשנינו לעיל, ויש לומר: דהכא אתי למימר דבעינן תרויהו, עבודת יום ומיתה בור. דלכאורה משמע ליה דרבא דפרך "אלא מעתה" הכי קאמר: אלא מעתה דקמחייבת בור – תבעי פייס, ומשמע נמי אלא מעתה דקריית לה עבודת יום. אלמא דבעינן תרויהו לענין פייס. הרי אברים ופדרים, דנהי דזר חייב עליהם – מכל מקום עבודת לילה היא. והדר פריך מתרומת הדשן, אי סבירא ליה כרב דלא מיחייב זר אעבודת סילוק – אלמא אף על גב דלא מיחייב זר עלה בעי פייס. וכן פירש רש"י: למימרא דעבודת יום וחייב מיתה בור בעיא פייס. ולא נהירא מה שפירש דבדרך אם תמצא לומר דסבר כרב. דהא בירושלמי יש: זר שתרם, רבי יוחנן אמר: חייב. אלא יש לומר דפרך ללישנא קמא דלעיל, דקאמר עבודת לילה היא.

קיינים

פורקה וחודר וסודרה יש מי שפירש: כיצד הוא עושה, הבהן, כדי לתקן את המעות – פורקה וחודר וסודרה. ועל כך שואל הוא מה מועיל שיפרקנה הבהן? ומשיב שאכן אין צריך בהן דווקא לשם כך (חיים שנים ישלם). **מתקיף** לשון 'התקפה' שייכת לסוג מיוחד של קושיות, ובעיקר הן קושיות שמקשים לא על פי מקורות (במשנה או ברייתא) אלא על פי סברה, ומשום כך יתכן שתהא לשון זו משמשת אף בקשייה של אמורא כנגד דברי התנאים (וראה ביד מלאכה). **והרי תרומת הדשן** ואף שבתרומת הדשן קיימת מחלוקת בין רב ולוי, ושיטת רב היא שאין חייבים על תרומת הדשן משום שאינה עבודת מתנה, מכל מקום קושייה זו מקשה לכל הירעות, שהרי אף טעמו של רב שפותר אינו משום שהיא עבודת לילה. (ריטב"א ועוד) ובירושלמי משמע שר' יוחנן סבור כלוי, ואם כן לשיטתו היא קושייה חמורה היא. **תרומת הדשן תחילת עבודה** ויש לשאול: כיון שתרומת הדשן היא תחילת עבודת היום, וסידור המערכה נעשה לאחר מכן, אם כן מדוע לא התייחס אף היא? ויש שהסבירו כי תרומת הדשן יש לה זמן קבוע והיא באמת תחילת עבודת יום. ואילו סידור המערכה

אינה בזמן קבוע, לפי שיתכן שיתעכלו עצי המערכה כולם בלילה, ויצטרכו לסדר בלילה עד לפני תרומת הדשן נוספת לשריפת אברים וחלבים. (ריטב"א). ויש מי שאומר כי אכן תרומת הדשן נעשית בלילה, אלא שיש בה חשיבות מיוחדת משום שהיא עבודה ראשונה (וכעין שחיהה שאעפ"י שכשרה בור, כיון שהיא עבודה ראשונה יש לה פייס), אבל סידור המערכה כיון שאינו תחילת עבודה, אין בו חשיבות מיוחדת (רש"י). **אשתמיטתיה** לשון זו, לשון של כבוד היא, שאומרים שלפי שעה נשמת מוכרנו דבר מסוים, שבדאי למד אותו קודם ואף היה זכור לו בדרך כלל, אלא שבאותה שעה בלבד נעלם (חוט השני).

אזרה ההלכה

זר שסידר מערכה זר שסידר את המערכה פורקה הור, וחודר וסודרה מפני שעבודה בור פסולה. דבר ר' יוחנן, ונראה שהרמב"ם סבור שקושיית ר' זירא היא רק על חיוב המיתה בדרב, ולא על התיקון שהציע (כ"מ). (רמב"ם ספר עבודה הלכות ביאת מקדש פ"ט ה"ט).

מסורת הש"ס
ה. שם כחא. מנחות קא,
(באריכות). תמיד לא.
ירושלמי ריה פ"ב ה"א.

ושואלים מצד אחר על רבא: למימרא [האם לומר] מכל האמור עבודת יום בעיא [צריכה] פייס ואילו עבודת לילה לא בעיא [צריכה] פייס? והרי הקטרת אברים ופדרים על המזבח שנעשית בלילה ובכל אופן צריכים לכך פייס! ומשיבים: זו אינה קושיה כי הקטרת איברים ופדרים סוף עבודה דיממא [של היום] היא.

ומקשים: והרי תרומת הדשן שהיא עבודת לילה והצריכו לה פייס! ומשיבים: לא הצריכו בה פייס אלא משום מעשה שהיה, שבאו בה לידי סכנה. ושואלים עוד: למימרא [האם נאמר] כי מסקנת הדברים היא שכל עבודה שהיא עבודת יום ושור חיוב עליה מיתה בעיא [צריכה] פייס, ואילו עבודה שאין זר חיוב עליה מיתה לא בעיא [צריכה] פייס? והרי שחיטה שכשירה בור וצריכה פייס! ודוחים: שאני [שנה] שחיטה שתחלת עבודה היא ולכן היא חשובה בעיני הכהנים וצריכה אף היא לפייס. אמר מר זוטרא, ואיתימא [ויש אומרים] רב אשי: והא אנו לא תנן הכי [והרי אנו לא כך שנינו] שסידור הגזירים הוא עבודת יום דווקא, שהרי שנינו: אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה. ואילו "אם הגיע זמן שני גזירי עצים" לא קתני [שנה], והרי זו ראייה שעבודה זו אינה דווקא עבודת יום, ויכולה להיששות גם בלילה. ודוחים: מכאן אין להוכיח כי רק הך דלית לה תקנתא קתני [ו], שחיטה בלילה, שאין לה תקנה — שנה] כי אם נשחט הקרבן שלא בזמנו, בלילה, אין כל תיקון לדבר, והקרבן נפסל. אבל הך דאית לה תקנתא [ו], סידור גזירי העצים, שיש לה תקנה] שהרי אפשר להסירם ולחזור ולהניחם — לא קתני [שנה] אך לכתחילה זמנם כיום. ואיכא דאמרי [ויש אומרים] סוגיה זו בלשון אחרת, מתקיף לה רבי זירא: וכי ר' יוחנן בענין זר שסידר את המערכה ר' זירא: וכי יש לך עבודה שיש אחריה עבודה אחרת (כמו סידור שני גזירי עצים) ופסולה בזר?

והא אנו לא תנן — שיהא סידור שני גזירי עבודת יום. אם הגיע זמן השחיטה — אם האיר המזבח, ועת לשתו את הממדין, שהשחיטה פסולה בלילה, דכתיב (ויקרא יט) "ציום וצמכת". דלית ליה תקנתא — אם נשחט בלילה. דאית ליה תקנתא — אם סידור בלילה — פורקן, ומוזר ומוזרן ציום. לכן לא הטרירו לעלות לנג וללאת אם הגיע, שאותו הטורח לא הטרירו אלא שפצעו אתם עלה מאור הלגנה וזימו שהאיר המזבח, ושמתו את הממדי, דקמתי לה בפרק שלישי [כתחילה]. אלא סידור גזירי — סידורו נקרקע עורה מההאיר המזבח, ואם טעה במאור הלגנה — לא איכפת לה, שהרי יש תקנה בדבלי. שיש אחריה — סידור עבודה, סידור שני גזירי, ופסולה בזר הממדי מיתה.

תוספות

אין זר חיוב מיתה לא בעיא פייס — ואם תאמר: הרי דישון מובח הפנימי והמזרחי: יש לומר: כדמשני, שחיטה תחילת עבודה היא — הכי נמי נימא דישון מובח הפנימי תחילת עבודה הדקטרה היא, ודישון מזרח תחילת הדלקת היא. ואם תאמר:

לרבנן דרבי אליעזר בן יעקב, דאמרי המעלה אברים לכבש — אין מעלה אותם למזבח, אם כן אין זר חיוב עליהן מיתה, כיון דיש אחריה עבודה, ואם כן למה מפסיקו? ויש מפרשים: דהא דאמר דהיכא דאין זר חיוב עליה דאין מפסיקו — היינו פייס בני עצמו, אבל הני — עיקר פייס, היינו בשביל השחיטה, ושנים עשר אחיו הכהנים נמשכים עמו, ולא נהירא: ויש לומר: כיון דאין אחריה עבודה אלא מענין גמר הולכת אברים — לא גריעא בכך לענין פייס. איכא דאמרי מתקיף לה רבי זירא וכו' — נראה לי לפרש: דאדלעיל קאי, דאמר רבי יוחנן זר שסידר את המערכה חיוב וכו', ואקשי ליה רבי זירא: וכי יש לך עבודה שכשירה בלילה ופסולה בור? והשתא קאמר איכא דאמרי דהכי אקשי ליה רבי זירא: וכי יש לך עבודה שיש אחריה עבודה כי הא, שיש אחריה סידור שני גזירי ופסולה בור? ומתמה הנמרא אאתקפתא דרבי זירא: ולא? והרי אברים כו'. פירושו: אטו כל כחאי גוונא לאו עבודה תמה היא? הרי אברים ופדרים, דאף על גב דיש אחריהם תרומת הדשן, שהיא זקוקה לעיכול איברים ופדרים, כדכתיב (ויקרא ו) "היא העולה על מוקדה" דהיינו איברים ופדרים, וכתיב בתריה "והריחם את הדשן אשר תאכל האש את העולה", אלמא: אף על גב דתרומת הדשן זקוקה לה, וגמר עבודת עיכול איברים היא — אפילו הכי חשיבא עבודה תמה זר חיוב עליה, כיון דאברים ופדרים זמנם מתחיל מבעוד יום, ואי בעי מקטר להו אתמוז, אי בעי מקטר להו בלילה. ותרומת הדשן זמנה אינה אלא בלילה, כדאמר לעיל [בא] "כל הלילה והריחם". כל שכן סידור מערכה, כיון דזמנה רק בלילה, כדכתיב "על מוקדה על המזבח כל הלילה", ומינה נפקא לן לקמן בפרק שלישי (לגא) סידור מערכה וסידור שני גזירי עצים לא הוא אלא ביממא, כדכתיב "ובער עליה הכהן עצים בבקר", ומינה נפקא לן לקמן בפרק שלישי (סג) סידור שני גזירי דדוקא עבודת יום שיש אחריה עבודת יום לא חשיב תמה, כיון קבלה והולכה שיש אחריה זריקה, ואידי ואידי עבודת יום ניהו. אבל דהא בלילה ודחא ביום — נימא שפיר דעבודה תמה היא. ומשני: סוף עבודה דיממא. לעולם סידור מערכה לאו עבודה תמה, כיון שיש אחריה סידור שני גזירי, דהו גמר הסידור. ואף על גב דהא הוא בליליא והא הוא ביממא, ודקשיא לן מאברים ופדרים — שאני התם דתרומת הדשן לא שייכא לה, ואינה גמר עבודתה וטפילה לה, דאדרבה העלאת אברים עצמה טפילה למזר עבודת יום שלמניה היא. והרי תרומת הדשן, שיש אחריה עבודה הוצאת הדשן דחשיבא עבודה לרבי יוחנן גופיה אלביא דתנא קמא דרבי אליעזר דפסיל בה בעלי מומין, ואפילו הכי זר חיוב עליה ללוי. ואפילו רב לא פטר אלא משום דעבודת סילוק היא, אבל עבודה תמה מיקרי. ואמאי? הא יש אחריה הוצאה: אלא, על כרחך כיון דתרומת הדשן דוקא בלילה, והוצאה אי בעי ביממא אי בעי בליליא — איקרי עבודה תמה, כל שכן סידור מערכה דהוא בליליא דדוקא, דעבודה תמה היא, אף על גב דיש אחריה סידור שני גזירי, כיון דהא דוקא בליליא והא דוקא ביממא. ומשני: תחילת עבודה דיממא היא. כלומר, הוצאה לא שייכא לה ולא גמר עבודתה היא, דתרומת הדשן היא תחילת עבודת יום, דאי בעי לא עבד שום עבודה אחריה. אלא עבודת יום דהוצאת דשן אינה עבודה בכל יום, אלא כשהיו צריכים. דאמר בפרק שני תמדי: וברגלים לא היו מדשנין אותו מפני שהוא נוי למזבח. מתקיף לה רבא: ותיבעי פייס. כל זה מאיכא דאמרי דלעיל. איכא דאמרי לישנא אחרינא באתקפתא דרבא. והא דללישנא קמא לא פריך כי הכא יפסול לה בפני עצמה — היינו משום דהכא משמע לן דקאמר מפני שהיא עבודה תמה שאין אחריה עבודה לעולם, וקא סלקא דעתך דוקא עבודה הדומה לה שאין אחריה עבודה בשום פעם בו ביום, ולהכי פריך: כיון דחשונה כל כך — יפסול לה בפני עצמה, והיינו דקא פריך למימרא דעבודה תמה, שמעולם אין עבודה אחריה בעי פייס — לא, והרי אברים ופדרים, דזמנן כשנעשין בלילה יש אחריהן תרומת

הוא אנו לא תנן — שיהא סידור שני גזירי עבודת יום. אם הגיע זמן השחיטה — אם האיר המזבח, ועת לשתו את הממדין, שהשחיטה פסולה בלילה, דכתיב (ויקרא יט) "ציום וצמכת". דלית ליה תקנתא — אם נשחט בלילה. דאית ליה תקנתא — אם סידור בלילה — פורקן, ומוזר ומוזרן ציום. לכן לא הטרירו לעלות לנג וללאת אם הגיע, שאותו הטורח לא הטרירו אלא שפצעו אתם עלה מאור הלגנה וזימו שהאיר המזבח, ושמתו את הממדי, דקמתי לה בפרק שלישי [כתחילה]. אלא סידור גזירי — סידורו נקרקע עורה מההאיר המזבח, ואם טעה במאור הלגנה — לא איכפת לה, שהרי יש תקנה בדבלי. שיש אחריה — סידור עבודה, סידור שני גזירי, ופסולה בזר הממדי מיתה.

